
Література:

1. Державне агентство водних ресурсів України. Державний облік водокористування. URL: <https://www.davr.gov.ua/derzhavnij-oblik-vodokoristuvannya>
2. Децентралізація. Офіційний сайт. URL: <http://decentralization.gov.ua>
3. Питуляк М., Питуляк М. Сучасний стан та особливості використання водних ресурсів Хмельницької області. Наукові записки ТНПУ. Серія Географія, 2019, №2. С. 156-163.
4. Природокористування: навчальний посібник. За ред. проф. Л.П. Царика. Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015. 398 с.
5. Vytsyura L., Kapusta T. Issue of transformation of water use in Ukraine. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія. 2022. Вип. 2. (53). С. 124-128.

Ігор КЛЯМАРОВ, магістрант

Науковий керівник: **д.геог.н., проф.. Царик Л.П.**

ПРИРОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД»

Національний природний парк (НПП) «Прип'ять-Стохід» знаходиться у Північно-Східній частині Волинської області. Згідно фізико-географічного районування територія НПП «Прип'ять-Стохід» відноситься до району Верхньоприп'ятської акумулятивної низовини, області Волинського Полісся, Поліської провінції зони мішаних лісів Східноєвропейської рівнинної країни, де природні умови сприяють розвитку рекреації і туризму. Цей край чарує своїми безкраїми лісами, прекрасними озерами, та непрохідними болотами. Найбільш мальовничі краєвиди спостерігаються вздовж річок Прип'ять та Стохід (рис. 1). Характерною особливістю цих річок є наявність десятків рукавів, русел, заторів, стариць, серед яких безліч заболочених та піщаних островів. Значної привабливості території надають елементи солово-льодовикового рельєфу –

піщані дюни, які піднімаються подекуди на десятки метрів серед рівнинного ландшафту території НПП «Прип'ять-Стохід» [10]. Дані підвищення є прекрасними природними оглядовими ділянками унікальних водно-болотних пейзажів парку.

Рис. 1. Пейзажі річки Прип'ять

Через територію парку протікає ще 3 річки: Цир, Турія та Бистриця. Береги річок переважно заболочені або зарослі чагарниковою та деревною рослинністю, проте відімається значна кількість берегової смуги, яка може служити пляжами [8]. Із 5 озер, що знаходяться на території парку 4 відносяться до заплавного типу і 1 (оз. Біле) до карстового [7]. Дно деяких озер піщане, інших мулисте. Для рекреаційних цілей найбільш придатними є озера Біле (рис. 2) та Люб'язь. Трошки менший туристичний потенціал мають озера Добре та Рогізне, хоча останнє в даний час активно використовується для любительського лову риби.

Рис. 2. Озеро Біле

Розвинута гідрографічна сітка дозволяє розвивати на території парку більшість видів відпочинку і оздоровлення, пов'язаних з використанням водних рекреаційних ресурсів, які займають головне місце в структурі природно-рекреаційного потенціалу парку і можуть задовольняти різноманітні потреби рекреантів у короткотривалому та довготривалому відпочинку.

Важливе рекреаційне значення мають ліси, які складають 35% території НПП. В межах території парку росте дуб звичайний, граб, сосна звичайна, ліщина, береза, черемха, малина [3]. Вкриті лісовою рослинністю території національного парку багаті на гриби та ягоди, і їх збирання, особливо міськими жителями, розцінюється як один з найпривабливіших і корисних видів відпочинку. Серед грибів, що ростуть у лісах, переважають лисички, зелениці, масляки, опеньки, сироїжки, білі гриби, грузді, підберезовики, бабки. Найбільш поширеними з ягід є чорниця, малина, ожина, журавлина, брусниця, калина, суниця, горобина. Лісові ресурси займають одне із провідних місць в структурі природно-рекреаційного потенціалу парку і можуть задовольняти різноманітні потреби рекреантів у

короткотривалому та довготривалому відпочинку, лікуванні й оздоровленні.

Завдяки своєму географічному положенню та своєрідній історії формування ландшафтів, які об'єднують цінні природні комплекси лабіринтів рік Прип'яті і Стоходу, тут сформувався і своєрідний рослинний покрив, у якому переважає гідрофільний комплекс рослинності [3]. На цій території зростає більше 600 видів вищих судинних рослин. Велика їх кількість охороняється як на міжнародному рівні, 5 видів занесено до Європейського Червоного списку, так і в Україні – 26 видів занесені до Червоної книги України [1]. Велика кількість рослин, що зростають на території парку, мають лікувальні властивості, що підвищує рекреаційну цінність території. Надзвичайно цікавий та різноманітний тваринний світ даної території. Особливу рекреаційну цінність становить світ птахів, яких тут відмічається більше 220 видів [10].

Враховуючи добре збережений та надзвичайно різноманітний рослинний і тваринний світ парку важливим напрямком рекреаційного розвитку є розвиток наукового туризму [4]. Для цього доцільно створити мережу екологічних маршрутів і стежок. Значної туристичної привабливості території парку надають села у яких ще й до сьогодні збереглися прадавні методи господарювання. Вони є ніби музеєм історії під відкритим небом [6]. Тут і на сьогоднішній день деякі хати ще криті очеретом, а добробут місцевих жителів залежить від дарів природи (рис. 3).

Рис. 3. Автентичний сільський ландшафт с. Сваловичі

Як видно з аналізу природно-естетичних цінностей ландшафтів, НПП «Прип'ять-Стохід» має великий потенціал для розвитку рекреації. Перспективними видами туризму є: водний, пляжно-культурний, пішохідний, велосипедний, науковий, еколого-освітній, кінний, сільський зелений, історико-культурний, любительська риболовля. Проте враховуючи важливе охоронне значення території парку найбільш доцільним є розвивати екологічні форми туризму.

На території НПП «Прип'ять-Стохід» створено 4 туристичні маршрути: «Чарівний світ Полісся», «Прип'ятські мандри», «Поліськими нетрями», «Гармонія життя у долині Стоходу», а також дві екологічні стежки: «Нас стежина веде вздовж Стоходу», «Старий парк над Стоходом» [6].

Водний туристичний маршрут «Чарівний світ Полісся», проходить по річках Стохід та Прип'ять протяжністю 46 км. Проходити даний маршрут можна як на моточовні (1 день) так і на байдарках (2 дні). Даний маршрут облаштований інформаційними стендами та вказівниками. *Пішохідний туристичний маршрут «Гармонія життя у долині Стоходу»*, етно-екологічного спрямування протяжністю 25 км облаштований стендами і вказівниками. *Водний екологічний маршрут «Прип'ятські мандри»*, проходить по надзвичайно унікальній, мальовничій території Українського Полісся в заплаві річки Прип'ять, що і відкриває можливість ознайомитися із швидкоплинною річкою Прип'ять, вивчити її видове різноманіття. Протяжність даного маршруту становить 110 км. Тривалість подорожі на байдарках в залежності від рівня підготовки туристів становить 3-5 днів. *Екологічний кінний маршрут «Поліськими нетрями»* протяжність якого 20 км, дає можливість ознайомитися з народним побутом населення, проїхатися поліськими лісовими дорогами, відвідати пам'ятки природи, споглядати верхове болото та вивчати їх розмаїття, відвідати прекрасне лісове озеро Біле, яке знаходиться на кордоні двох держав (України та Білорусії), познайомитися з лісовими бортями, за допомогою яких видобували мед ще за часів Київської русі [6].

Екологічна стежка «Старий парк над Стоходом», маршрут протяжністю 900 м проходить у Любешівському парку,

дозволяє глибше вивчити історію та познайомить із біорізноманіттям парку та прибережної смуги р. Стохід. Екологічна стежка облаштована інформаційними щитами. *Екологічна стежка «Нас стежина веде вздовж Стоходу»* прокладена через річку Стохід до села Заріка на шляху якої можна порівняти світ фауни та флори 3-ох біотопів (річки, болота, лісу), зустріти таких червонокнижних рослин, як щитолісника, пальчатокорінника, козельці українські. Довжина екологічної стежки – 1 км. На ній закладено 7 екскурсійних зупинок. Екологічна стежка облаштована інформаційними щитами. Діяльність по туристичним маршрутам та екологічним стежкам, що знаходяться на території НПП «Прип'ять-Стохід» здійснюватиметься відповідно до паспортів даних туристичних об'єктів [6].

Для ефективного використання природних комплексів НПП «Прип'ять-Стохід» в туристичних, наукових, еколого-освітніх цілях доцільно додатково створити низку екологічних маршрутів та екологічних стежок. Рекомендується створити велосипедні, пішохідні туристичні маршрути. Екологічні стежки орнітологічної спрямованості, ознайомлення та відродження давніх видів побуту (наприклад бортництва).

Важливим та альтернативним сектором для розвитку туристичної інфраструктури НПП «Прип'ять-Стохід» становлять приватні садиби, на базі яких можна розвивати сільський зелений туризм. Найбільш перспективні села для розвитку даного виду діяльності є: Люб'язь, Ветли, Сваловичі. Для створення організованих форм туризму варто налагодити співпрацю з місцевими жителями, щодо використання місцевих рекреаційних ресурсів найбільш ефективно та без завдання шкоди природі. Доцільним є створення інформаційних баз рекреаційних ресурсів, інвентарю та послуг, що знаходяться та надаються на території НПП «Прип'ять-Стохід» та прилеглих територіях. Це дасть можливість ефективно надавати інформацію відвідувачам парку та запровадити організовані форми туризму.

Література:

1. Алексєєвський В., Макаруч А., Цвєтова О., Топольнік Т., Подзіна Л., Тураєва О., Макаруч А., Веремчук Б., Овсяннікова Ю., Мєшковець С. Про екологічну обстановку в верхньоріччі Прип'яті на Волині. Екологічні і водогосподарські проблеми в басейні Прип'яті на Волині та шляхи їх вирішення. Київ-Луцьк, 2000. С. 21-35.
2. Андрієнко Т.Л., Парчук Г.В., Яценко П.Т. Регіональний ландшафтний парк «Прип'ять-Стохід». Міждержавні природно-заповідні території України. Київ, 1998. С. 67-75.
3. Андрієнко Т.Л., Прядко О.І., Арап Я.П., Коніщук М.О. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід». Рослинний світ. За заг. ред. Т.Л. Андрієнко. К.: Фітосоціоцентр, 2009. 86 с.
4. Горбань І. Проблеми і перспективи збереження біологічного різноманіття в басейні верхньої Прип'яті. Екологічні і водогосподарські проблеми в басейні Прип'яті на Волині та шляхи їх вирішення. Київ-Луцьк, 2000. С.71-81.
5. Ковальчук І.П. Оцінка сучасного стану основних абіотичних компонентів екосистеми регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід». Сучасний стан водно-болотних угідь регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» та їх біорізноманіття. К.: Фітосоціоцентр, 2001. С. 12-35.
6. Літопис природи національного природного парку «Прип'ять-Стохід» за 2021 р. Т.1. Любешів, 2022. 136 с.
7. Мольчак Я.О., Ільїн Л.В. Озера Волинської області. Каталог. Луцьк: РВВ «Вежа» ВДУ, 1995. 76 с.
8. Мольчак Я., Мігас Р. Річки Волині. Луцьк: Надстир'я, 1999. 174 с.
9. Новицька С. Водні рекреаційні ресурси: еколого-географічний аналіз і оцінювання. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. 2007. №1. С. 158-167.
10. Оласюк Ю., Веремчук В. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід». Рідна природа. Науково-популярний екологічний журнал. Спецвипуск, 2008. С. 50-52.